

SARS yi hlohloteriwa hi mivuyelo ya tlhelo rintshwa

Tshwane, 9 Hukuri 2021 – Khomixinara wa Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS), Ttn Edward Kieswetter, u byerile Palamente namuntlha leswaku SARS yi hlohloteriwile hi ku humelela loku pimiweke eku akeni ka SARS hi vuntshwa tanihi hi vandla leri ticincaka ku ya eka SARS yo TLHARIHA no va ximodeni.

SARS yi hlengelletile ku tlula R1.55 trillion eka giroso, leyi nga na nete ya R1.25 trillion ya mpimaniso wa xibalo naswona sweswo i R38 billion yo engetelela ku tlula mpimaniso lowu pfluxetiweke. Mivuyiselo leyi hakeriweke yi vi le ntsengo wa R300.6 billion, leyi engetelekeke hi R20 billion ku tlula 2019/2020.

"Minghenelelo ya vlandzelelanawu ya hina yo karhi yo vhumbunula no lwa na nkavulandzelelanawu swi hi tshoverisile R172 billion, leswi kombaka ndhawu yo antswisa mipimo ya vlandzelelanawu eka mixaka hinkwayo ya swibalo," u engeterile. Leswi swi fambisana na xikongomelo xa kungu ra SARS xo endla swi durha eka lava nga landzelerisiki hi vomu.

Ku engetelela, R38.9 billion yi nyiketiwile eka matshalatshala ya vevukiso wa Covid-19 na vuxavisi ku fikelela eka nkoka wa R2.6 trillion, swi fambisiwile hi ku ya hi xileriso xa SARS.

U tiyisisile leswaku mipimo ya vlandzelelanawu bya xibalo yi le hansi ka ntshikelelo, leyi nga na mpimo wa vlandzelelanawu wa 62.61%, loko ku fananisiwa na mpimo wa lembe leri nga hundza wa 65.05%. Mbalango wa Vutitshembi bya Vaaki byi kombisile ntsakelo wa kahle eka vunene bya xibalo kambe a swi kombisangi ntlakuko lowu yaka ehnhla eka vlandzelela nawu.

U vurile leswaku tshaku ra xibalo a riri ku anameni hi 1.6 million wa vahakelaxibalo lava engeteriweke eka rhijisitara ra xibalo ra SARS leswi fikiseke eka R4.6 billion leyi engeteriweke eka nete ya mihlengeleto eka lembe leri ku tirhaniwaka na rona.

"Xikongomelo xa kungu ra hina xo endla swi olova no vevuka eka vahakelaxibalo ku landzelerisa swi hi tshoverisile mivuyelo yo tsakisa: mimbhurisano ya 86.3% ya SARS yi endliwile hi ku tirhisa tichanele ta xidijiti to fana na eFiling na MobiApp".

Khomixinara u lemukisile hambiswiritano leswaku nkucetelo na mpimo wa le henhla wa vukungundzwana na ntirhiso wo biha a swi nga ri eku pfuneni eku ndlandlamuxeni ka vutitshembi bya xibalo eka vaaki.

"Ku engetelela, 83.2% wa vahakelaxibalo va ntolovelo (3.4 million wa vahakelaxibalo) va amukerile mihlahluvo leyi tiendlekelaka hi ku seketeriwa hi switiviwa swa vandla ra vunharhu leswi SARS a yi ri na swona. Leswi vahakelaxibalo va faneleke va swi endla i ku tilika amukela kumbe lulamisa.

"Tirhelo ro hetiseka ra tichanele leti ri tlhele ri kombisiwa hi mhaka ya leswaku R1.55 trillion yi hlengelletiwile hi ku tirhisa eFiling."

Khomixinara wa SARS u vurile leswaku ndhawu ya Khasitomo, phurogireme ya *Accredited Economic Operator* (AEO) yi nyikile vangheneleri va 132 xiyimo xa Muxavisi loyi a Tsakeriwaka.

“Minghenelelo ya le Mahlweni ya Vaxavisi lava Tsakeriwaka yi chikile hi 22% eka nkarhi lowu; 5.6 million wa mitiviso ya Khasitomo yi phurosesiwile ehansi ka tisekondo ta 10 leswi ku nga 95 wa mitiviso: lokohiletlhelo mikarhi yo kambela yi hungutiwile ku suka eka 109 wa tiawara ku fikela eka 44 wa tiawara. Miteko ya khasitomo yi fikile eka R2.7 billion.”

Matshalatshala ma SARS ma sindziso wo landzelela xibalo ma tlhele ma tshovela mivuyelo eka vuandlaleko byo tika no tlhontha. Matshalatshala lama ma vuyiserile R147 million ku sukela eka vukungundzwana bya *PPE* naswona ku vi le na mpimo wa swigwevo wa 96% hi ku tirhisana na NPA. Nhlango wu le ku tirhaneni nakambe na tiejensi to hlayisa nawu ku katsa na tiejensi tin'wana ta mfumo.

Xiphemu xintshwa xa Switsutsu lexi xa ha ku simekiwaka xi tsarile 1400 wa mapapila mo kongoma ku ya eka switsutsu. Hi ndlela yo ringana, SARS yi tlhele yi vhumbunula 26 000 wa vahakelaxibalo lava nga tsarisiwangiki lava nga na tinhundzu ta swa timali kun'we na ngingiriko wa swa ikhonomi leswi tlulaka mpimo hi R1m.

Xikongomiso xa ndhawu ku vi le mipimo ya vulandzelelanawu eka swiphemu swo hambanahambana, swo fana na Vathori; SMME; Mabindzu Lamakulu na Misava na Switsutsu. Ku engetelela, mipimo ya vulandzelelanawu ya swimakiwa swa xibalo swo fana na *PAYE*, *CIT* swi vi le xivilelo, naswona SARS yi simekile tiphurogireme to kongomisa ku lulamisa endlelo leri.

Khomixinara u vurile "ku kota ku humelerisa phurogireme ya yona yo angarhela naswona ku nga langutiwi ku tikeriwa hi swa timali, SARS yi le ku vekiseni ka 3% ya switirhisiwa swa yona leswi vekisiweke eku endleni phurogireme ya yona yi va ya ximodeni leswaku yi ta tshama yi ri ehenhla eka ndhawu ya thekinoloji leyi cincaka hi xihatla.

Ku hetisisa, u humeserile ehandle mikhensho yo huma mbilwini eka vatirhi va SARS eka nseketelo wa vona lowu nga pimekiki eku humeleriseni ka xileriso xa nhlango. Eka moya wo fana, u tisorile eka vahakelaxibalo lava nga se kotaku ku endla thiranzakixini na nhlango hi mhaka ya mitlhontho ya sisiteme.

Mayelana na vuxokoxoko, tihlanganise na SarsMedia@sars.gov.za